

אמר רב הונא: ראש חדש אב שחל להיות בשבת, מפטירים חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי (חזון ישעיהו').

כתבו התוס': ואין אנו עושים כן, כי אנו נוקטים שאין אבלות אלא בשבוע שחל בו ט"ב ולא מראש חדש, הלכך מפטיר בשבת זו בירמיה (ב) שמעו דבר ה', ובשבת שלפני תשעה באב חזון ישעיהו. וכך הוא הסדר הקבוע עתה: קודם תשעה באב שלש דפורענותא (דברי ירמיה; שמעו דבר ה'; חזון ישעיהו) לאחר תשעה באב שבע דנחמתא (נחמו; ותאמר ציון; עניה סערה; אנכי אנכי; רני עקרה; קומי אורי; שוש אשיש). ותרתי דתיובתא (דרשו; שובה). ויש מפטירים בשבת ראש חדש אב השמים כסאי כבשאר ראשי חדשים (עתוס' פסחים מ: תרומת הדשן יט; שו"ת מהרי"ל יז).

בתשעה באב; אחרים אומרים: קוראים ואם לא תשמעו לי. רבי נתן בר יוסף אומר: עד אנה ינאצני העם הזה. ויש אומרים: עד מתי לעדה הרעה הזאת. אמר אביי: עתה נוהג העולם לקרוא כי תוליד בנים ומפטירים אסף אסיפם.

במעמדות קוראים במעשה בראשית. (ביום הראשון: בראשית ויהי רקיע. בשני יהי רקיע ויקוו, וכך בכל יום ויום.

א. קבלנו מרבתינו שהיו קוראים בכל יום בפרשת הקרבנות, ואחר כך קוראים סדר בראשית (רבנו חננאל תענית כו. וכן מובא באוצר הגאונים (בפירושים, קנו; ובתשובות, עג) שיעקר המעמד היה בהזכרת קרבנות).

ב. נחלקו המפרשים האם גם בנעילה היתה קריאה במעמדות אם לאו (ע' במפרשי המשנה בתענית שם).

בתעניות: ברכות וקללות (שבסדר בחקותי).

אנו נוהגים על פי מסכת סופרים, לקרוא בתעניות ויחל (תוס' ועוד). וברמב"ם (תפלה יג, ח תעניות א, ז) משמע שבתעניות ציבור שאינן קבועות, קוראים בהן בברכות וקללות, וזה רק במנחה (ע' בשפת אמת, בהשמטה שבסוף הספר).

דף לא

מח. א. האם מפסיקים בקריאת הקללות?

ב. באלו שבתות קוראים בקללות שבתורת כהנים ובמשנה תורה?

ג. הקריאה שקוראים בשבת במנחה ובשני וחמשי – האם חוזרים עליה לשבת הבאה?

א. אין מפסיקים בקללות, אם משום מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקץ בתוכחתו (רבי אסי), או לפי שאין אומרים ברכה על הפורענות (ריש לקיש). הלכך כשהוא מתחיל – מתחיל בפסוק שלפניהם, וכשהוא מסיים – מסיים בפסוק שלאחריהם ('פסוק' לאו דוקא, שהרי אין מתחילים ומשיירים בפרשה פחות משלשה פסוקים. תוס').

אמר אביי: לא שנו אלא בקללות שבתורת כהנים אבל קללות שבמשנה תורה פוסק, שאמרן משה מפי עצמו ובלשון יחיד, למי שיעבור על מצוות ה', שלא קללות שבתורת כהנים שאמרן מפי הגבורה (בלשון 'נתתי' 'הפקדתי') ובלשון רבים ('תשמעו' 'זרעם'). וכן הורה רב הונא ללוי בן בוטי שהיה קורא לפניו. עתה נוהגים שאין מפסיקים אף לא בקללות שבמשנה תורה.

יש לבטל מנהג שנהגו במקומות מסוימים שהקורא בפרשת התוכחה אינו מברך על קריאתו (אגרות משה).

ב. רבי שמעון בן אלעזר אומר: עזרא תיקן להם לישראל שיהו קוראים קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבתשנה תורה קודם ראש השנה, כדי שתכלה השנה וקללותיה (אביי ואיתימא ריש לקיש).
המנהג לקרוא בשבת האחרונה שלפני ראש השנה פרשת נצבים, וכן לפני עצרת פרשת במדבר, כדי שלא להסמיך הקללות לראש השנה ולעצרת (עפ"י תוס').

ג. לדברי רבי מאיר, מקום שמפסיקים בשבת שחרית – שם קוראים במנחה, מקום שמפסיקים במנחה – שם קוראים בשני, בשני – שם קוראים בחמישי, בחמישי – שם קוראים לשבת הבאה. רבי יהודה אומר: מקום שמפסיקים בשבת שחרית, שם קוראים במנחה ובשני ובחמישי ולשבת הבאה. וכן פסק רבי זירא.

דף לב

מט. א. העולה לקרוא בתורה – האם הספר פתוח או סגור בשעת הברכה?

ב. הקורא בתורה – האם מותר לו לסייע למתורגמן?

ג. הלוחות והבימה – האם יש בהן קדושה?

ד. מהן ההלכות שנאמרו בגלילת הספר, אחיזתו והידוקו?

א. לדברי רבי מאיר, העולה לתורה פותח את הספר ורואה היכן יקרא, גוללו, מברך, וחוזר ופותח [כדי שלא יאמרו ברכות כתובות בתורה]. רבי יהודה אומר: פותח ורואה ומברך וקורא. וכן פסק רבי זירא בשם רב מתנה.

כתבו התוס' ועוד ראשונים, לכתחילה יגלול ואחר כך יברך [ויש שאינם גוללים אלא מסיטים ראשם הצדה ומברכים, וניכר לכל שאינם קוראים הברכות מתוך הספר], אבל בדיעבד אין לחוש. ולאחר הקריאה ודאי צריך לגלול תחילה ואחר כך לברך.

ב. אמר עולא: מפני מה אמרו הקורא בתורה לא יסייע למתורגמן – כדי שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה.

ג. אמר רבי זירא אמר רב מתנה: הלוחות והבימות אין בהם משום קדושה.

רש"י כתב: לוחות – לא ידעתי מה הן. ויש מפרשים: הם העשויים לספרים שלנו שאינם בגליון. והערוך פירש: הגליונות של ספר תורה שבצדי הכתב, ואף על פי שכל זמן שמחוברים לספר מטמאים את הידים כספר, אם גזום אין בהם קדושה. ובמקום אחר נסתפקו בדבר (עפ"י תוס').

הבימות – פרש"י: בימה שהיו עושים למלך ב'הקהל'. והערוך פירש: עמודי הספר. ויש מפרשים: הגליון שלמעלה ולמטה מהכתב.
ע"ע דיני גליונות הספר, בשבת קטו.

ד. אמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן:

הגולל ספר תורה צריך שיעמידנו על התפר;

הגולל ספר תורה גוללו מבחוץ ואין גוללו מבפנים, וכשהוא מהדקו מהדקו מבפנים ואינו מהדקו מבחוץ. רש"י מפרש, כשגוללו על ברכיו, יאחזו העמוד החיצוני לו ויגלול, שאם יאחזו בפנימי, עלול החיצוני ליפול. וכשגמר מלגלול ובא להדקו, יאחזו בפנימי ויהדקו על החיצון כדי שלא יכסה הכתב בזרועותיו, שמצוה להראות את הכתב אל העם כשמהדקו.